

Fjellheimen Leirskole – en leirskole for mennesker med utviklingshemning

Tekst:
Marie Arstein Lykka

Bildene er tatt
av lærerne ved
Fjellheimen
Leirskole

Å dra garn er en fast
aktivitet på sommertid.

Oppstart og målsetning

I 1970 startet iherdige ildsjeler, bl.a. presten Karsten Isachsen og juristen Thor-Arne Prøis, opp stiftelsen Fjellheimen Leirskole i Engerdal kommune. I følge de involverte startet det hele rundt et leirbål en gang på slutten av 60-tallet. Utgangspunktet var å skape en mulighet for og et tilbud i friluftsliv til ungdommer i en fritidsklubb i Oslo. Etter en stund gikk driften over til å bli et spleiselag mellom Kunnskapsdepartementet og Engerdal kommune. Tilbudet hadde også etter en kort tid gått over til å gjelde barn og unge med lærevansker og mennesker med utviklingshemning. Fjellheimen er fremdeles til for mennesker med utviklingshemning og barn og unge som trenger

litt ekstra. Takket være tilskudd fra Kunnskapsdepartementet og Engerdal kommune er prisen for et ukesopphold svært lav. Det har i alle år vært viktig for skolen at prisen ikke skal virke ekskluderende.

Fra å ha vært usynlige i det offentlige rom fram til 60 tallet, løftet bl.a. Erik Bye utviklingshemmede fram på scenen. Det var i denne brytningstiden Fjellheimen Leirskole ble startet. I bunnen lå ønsket om at de som ikke hadde gode muligheter for å komme ut i naturen og lære om friluftsliv, skulle ha et sted som eksisterte på deres premisser. Det var et ønske om at alle skulle ha like muligheter ved hjelp av tilrettelegging. Like muligheter betyr ulike tilbud. Målsetningen om at alle skal ha

Kanotur i de vakre omgivelsene.

Hva fisker spiser kan en bare finne ut av ved å se inni.

Bål og kaffekos

Endelig på toppen.

Ut på tur uansett vær.

Det er stas å ake i vakkert vintervær.

Området rundt leirskolen er tilrettelagt slik at alle kan komme ut.

I Julekene er det tradisjonelle juleaktiviteter som står i fokus.

Magnar A. Ler fryder seg over egenproduserte julekort. Han er en av de mange faste deltakerne på juleuker.

Deltagerne ved leirskolen får prøve pilking på isen.

mulighet til å drive med aktivt friluftsliv på egne premisser gjelder like mye for skolen den dag i dag.

Det er i dag mange områder i samfunnet hvor en må forskjellsbehandle for å oppnå likhet. Det er ikke vanskelig å være enig i at et samfunn som vårt bør ivareta *alle* på livets ulike arenaer. Denne tankegangen hindrer dessverre enkelte i å anerkjenne det segregerte tilbudet Fjellheimen gir. Men siden vi ikke lever ideelt – enda, vil Fjellheimen prøve å gjøre noe som er spesielt tilpasset for mange. Fjellheimen

kan imidlertid heller ikke dekke alt for alle. Men vi mener, og har ikke minst erfart, at det er nødvendig med forskjellsbehandling for at alle skal ha tilnærmet like muligheter. Skolen gir et tilbud og er en *mulighet* for mange i en eller flere uker pr. år. Et opphold i spesielt tilrettelagte omgivelser i en periode er heller ikke et hinder for å oppsøke ordinære fritidstilbud andre deler av året. Fjellheimen Leirskole er med på å skape et mangfold som er nødvendig for at den enkelte skal kunne utnytte egne evner og interesser.

Kanefart.

Fjellheimen har i årenes løp tatt imot elever og ledsagere fra så å si alle fylker i Norge. Hit kommer mennesker i alle aldre og med de forskjellige forutsetninger en kan tenke seg. For å få dette til har skolen lagt forholdene til rette både ute og inne for bruk av rullestol, og tar høyde for at vi er svært ulike av oss. Vi er ikke ukjente med å gjøre en del større fysiske eller organisatoriske tilpassninger når dette er avklart god tid i forveien.

På Fjellheimen leirskole bruker vi begrepene elever og ledsagere. Vi tenker

at alle kan lære, uavhengig av om de er 8 eller 80 år. Vi er også opptatt av at ledsagerne skal lære, slik at de kan bruke de ulike erfaringene når de er tilbake på hjemstedet. Ofte skal det ikke så mye til for å tiltrettelegge slik at personen kan delta aktivt ute, men en må vite hva som er nødvendig. Som en far som hadde bygget gapahuk til datteren sin sa: «Vi må ha et mål når vi er ute og går, det å ha et mål er nok til at hun har glede av å gå».

Mange ledsagere har også gitt uttrykk for at de har lært elevene å kjenne på en

Deltagerne får være sammen med både små og store dyr i løpet av oppholdet.

ganske annen måte ved å leve sammen døgnet rundt på leirskoleoppholdet. Dette har gitt dem verdifull erfaring til bruk i hverdagen hjemme.

Innhold

Oppholdet på Fjellheimen starter mandag og avsluttes på fredag. Alt etter hvilken

årstid og hvilke muligheter vær og føre gir oss, vil elever og ledsagere i løpet av uka ha vært oppe i snaufjellet, beveget seg i skogslandskap, drevet med aktiviteter på vannet eller isen og hatt anledning til å ri på hest eller stelle med smådyra i stallen.

Skolen kan max ta imot 30 personer pr. uke, og det betyr at ingen blir borte

i mengden. Mange av elevene våre har vært på Fjellheimen årlig gjennom mange år. Det er nok ulike årsaker til det, men skolens kunnskaper om å legge til rette mest mulig for hver enkelt elev og ivareta fellesskapet, kombinert med en rolig og trygg atmosfære, blir ofte fremhevet positivt av de som er her. Det er heller ikke sjelden at ulike grupper blir så godt kjent med hverandre at de passer på å bestille opphold samtidig neste år.

Likeledes er muligheten alle får til å være med på det alle andre gjør – og lykkes med det – kanskje viktigere enn en aner. Det kjennes godt for alle i blant å være den som lettest får til ting, – godt å kunne være den som kan hjelpe andre. Vi som arbeider her har vært med på mer enn en «månelanding» gjennom årene. Heldige er vi som får oppleve at noen våger seg ut i en kano for første gang – og koser seg – det er en opplevelse som aldri forlater deg som lærer! For noen kan den store seieren være å sette seg på en hest, eller ennå bedre; ri på en hest. Det finnes utallige store og små steg ut i det ukjente som lærerne på skolen har fått være med på, og som er like stort for oss hver gang!

Fjellheimen har åpent hele året, unntatt jul - nyttår og påske. Her er det altså muligheter for å oppleve alle de fire årstidene og få med seg hva som skjer i naturen. Av og til har vi spesialuker, dvs. at vi har et spesialtema eller imøtekommer ønsker fra ei stor gruppe som fyller huset alene. De siste fire ukene før jul har vi alltid spesialuker – juleuker. Da foregår mye mer av aktivitetene innomhus, og juletradisjoner av ymse slag er hovedtema.

Omgivelser

Fjellheimen ligger for øvrig vakkert til ved Femundselva. Engerdalsnaturen er vårt viktigste undervisningsmiddel, og vi har store ressurser å øse av. Kommunen er stor i utstrekning, og vi finner alt fra gammel urskog til nakent fjell-landskap i over 1000m. høyde. To nasjonalparker finnes her i tillegg til flere vernede våtmarks-områder. Nord i kommunen har vi landets sørligste bosetning av reindriftssamer. Femunden er vel kjent for de fleste, men vi har i tillegg store mengder fiskevann og sjøer. Vi har store områder med flatt og mosedekket skogsterreng, brattere lende både i skog og på fjellet og områder med småkupert terreng. Dette gjør det mulig å tilpasse turene – både sommer og vinter – til ulike ønsker og ferdigheter.

Det store nettet av fjell og skogsbilveier gjør at vi lett har tilgang til skog, fjell, vann og sjøer. Vi benytter oss ofte av Femunden og områdene rundt, spesielt på barmark. I tillegg gir milevis med skogs- og fjellveier oss enkel adgang til et mildt og vakkert landskap. Vi kan variere kravene til fysiske ferdigheter og gi alle muligheten til å samles rundt bålet til kaffe og matpakke. Vi passer også på å høste av naturen og lage smakfulle retter på bålet av det naturen byr på akkurat den dagen. Om vinteren benytter vi oss av mange mil med skiløyper og bruker scooter og slede for å frakte med oss både folk og utstyr.

Etter 41 år er skolen fortsatt i full vigør og målsettingen vår – Friluftsliv for alle – gjelder like godt i dag som da skolen startet opp. ●●●